

Heeft Seyss-Inquart de voor Nederland ongunstige gevolgen van de opheffing van de deviezen grens niet voorzien? Het is mogelijk. Die opheffing was hem in elk geval in het politieke vlak welkom: hij mocht haar beschouwen als een belangrijke stap op de weg naar het opgaan van Nederland in Duitsland. Overigens stond op het moment waarop die stap gedaan werd, al vast dat aan de belangrijkste richtlijn die Hitler kort na de bezetting van Nederland aangegeven had: dat de Nederlandse levensstandaard niet beneden de Duitse mocht dalen, niet langer integraal de hand gehouden zou worden. Er waren in Berlijn twee belangrijke besluiten genomen: ten eerste dat het algemene loonpeil in Nederland 10% beneden het loonpeil in Duitsland moest liggen (daardoor wilde men het werken in Duitsland voor Nederlandse arbeiders aantrekkelijker maken), ten tweede dat van handhaving van de Nederlandse levensstandaard op het Duitse peil geen sprake zou zijn indien Duitsland daartoe omvangrijke leveranties aan Nederland zou moeten doen. Begin '42 werd Hitlers richtlijn volledig overboord gezet: Goering bepaalde toen dat de rantsoenen in alle bezette gebieden, Nederland inclusief, minstens 15% onder de Duitse moesten komen te liggen. Dat de Nederlandse industrie in die fase reeds goeddeels voor de Duitsers werkte, vermeldden wij al en ook een niet onaanzienlijk deel van de agrarische productie verdween over de oostgrens. Het was Goering niet voldoende. Uit enkele oppervlakkige waarnemingen in de luxe-restaurants die hij bij zijn bezoeken aan steden als Brussel en Parijs bezocht (bezoeken die meestal ten doel hadden zijn verzameling schilderijen en juwelen uit te breiden), had hij de conclusie getrokken dat de bevolking van de bezette landen zich hoofdzakelijk uit de zwarte handel voedde – welnu, dan konden de voedselleveranties aan Duitsland drastisch verhoogd worden. Begin augustus '42 liet Goering alle *Reichskommissare* (onder hen Seyss-Inquart) en *Militärbefehlshaber* naar Berlijn komen. Hij las de heren duchtig de les.¹ *'In jedem der besetzten Gebiete'*, beet hij hun toe,

'sehe ich die Leute vollgefressen, und im eigenen Volk herrscht der Hunger. Sie sind weiss Gott nicht hingeschickt um für das Wohl und Wehe der Ihnen anvertrauten Völker zu arbeiten, sondern um das Äusserste herauszuholen, damit das deutsche Volk leben kann . . . Die ewige Sorge für die Fremden muss jetzt endlich mal aufhören.'

Nederland (dat in die tijd meer dan de helft van zijn totale groente-oogst

¹ Stenografisch verslag van de bijeenkomst, 6 aug. 1942: Neur. doc. USSR-170. Nederlandse vertaling: *Nederland in oorlogstijd, orgaan van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie*, III, 5 (sept. 1948), p. 2-9.